

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1925 чылда
түзүлгөттүгөн.

1966 ч.
ФЕВРАЛЬ
22
ВТОРНИК
№ 44 (6370).

Өртөө 2 көп.

Эгелээн беш чыл шылгараңгай ийи болушкуннар-биле демдегелеттинип турар. Келир чылын совет улус, күш-ажылдың бүгү кижилери Октябрының социалист Улуг революциязының 50 чыл оюн, а беш чылдың сөөлгү чылында—улуг Ленинниң төрүттүнгөн хүнүнден бээр чүс чылын демдегелеп эрттирер.

Бистиң чуртувуска ленинизмниң тугумун адаа-биле тишлээн социалист революция коммунизмниң тишлелгезинче чедире бээр, кижилер төрелгетениң төөгүзүндө чаа үеге эгени салган.

Совет улустуң сорук кирген күш-ажылы, тургузукчу гениин чырыткылыг, коммунист келир үеже орукту бүзүрүлдүг салып бар чоруур. Чаа беш чыл бо орукка бурунгаар чугула базым болур.

(СЭКП-нин XXIII съездинин Директиваларынын төлөвисинден).

С Э К П Т К н ы н Т ө л ь в и л е л и

1966—1970 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдеринин беш чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң XXIII съездинин директивалары

Совет улус, ленинчи чингине шугуму ууртутка болдурбашан, бистиң чуртувуска коммунизм тургузарынын СЭКП-ниң Программасында салган төөгүдүг сорулгаларын шийтирлеп турар.

Чеди чыл планының күөсөдөзү чоруп турда совет улус ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунуна, эртемниң болгаш техниканың хөгжүдөзүнө улуг чедикширини чедип алган. Коммунизмниң материал-техниктиң базасын тургузарында чаа салымшык кылдырган; бистиң Төрүн чуртувустун экономиктиг күчүзү болгаш камгаланыр аргазы өскөн; совет кижилерин амыдырал деңгээли бөдөн.

Эрткен чеди чыл дүргүзүндө делегей ареназынга Совет Эвилелиниң тургустары быжыккан, делегейниң чугула айтырылдарын, хамыктың мурунда делегейниң чаа дайынын болдурбашынын айтырылдарын шийтирлээринге оң чорудуп турар тайбынга ынакшыктыг политиказының салдары күштелген. Бистиң чедикшириниң социалист тургузутун аажок улуг аргаларын, капитализмниң мурунуна оң артык улуг күштүн көргүзүп, делегейниң социалист дем каттыштырылаанын быжыктарына, делегейниң ажылчын болгаш коммунист шимчээшкининиң, пролетарж интернационализмниң хөгжүдөзүнө, улустарың национал-хосталгалыг демселениң калбарына дуулаа турар.

СЭКП ТК-ның октябрь (1964 чыл) болгаш дараазындагы Пленумдарының шийтирлери коммунизмге орук-биле бистиң нийтиледин улам ынакты шимчээшкинине бирги чергениң ужу-дузаны болуп турар. Чуртун политиктиг, экономиктиг болгаш культуруг амыдыралына ууртулганы сайзырангай-болгаш талазы-биле хемчеглер бистиң социалист нийтилединиң хөгжүдөзүнө чаа үе-чала болуп демдегелеттирер.

Көдө ажыл-агыйн хөгжүдөзүнүн, үлөтүрүү өргөдөл башкарып экижидеринин, бүдүрүлгениң планнашкынын сай-

зырангайжыдарынын болгаш экономиктиг илг берикшини күштелдиреринин талазы-биле партияниң ТБ-ының Пленумдарының шийтирлери келир чылдарда ажыл-агый тургузуушкунун кол угулаанышкынын болгаш арга-методтарын толорулап турар.

Партияниң Төп Комитетинин болгаш Совет чазактын чорудуп турар экономиктиг политиказы улустун үнелсиз эрге-ажыктарын илгерилеп, ажыл-агыйын социалист эзу-биле ээлеп башкарышкын ленинчи принциптеринге бүрүн дүжүп, бүдүрүкчү күштерин хөгжүдөзүнүн чедип алдырган демселгине үндөзүлгөттү, бистиң нийтиледин экономиктиг харылааларын эртем эзу-биле анализин даянып турар. Совет кижилерин амыдыралын улам ынак экижидерин партия болдун эң чугула сорулгазы кылдыр санап турар.

1966—1970 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйн хөгжүдөзүнүн планы коммунизмниң материал-техниктиң базазын тургузарына, совет улустун чаагай чорутуун өздөлдөзүн темптерин дүргөдөзүнө чаа чугула үе-чала болур. Ону күөсөдөзүнүн түнелгине Совет Эвилели капитализм-биле экономиктиг чарышка эң бедис сорулганы чедип алыр, ол чорук делегейниң революстук чорудушкунун күштелдиринге улуг салдарың чедирер.

I. 1959—1965 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйның хөгжүдөзүнүн кол түннелдери

Эрткен чеди чылдың чугула түннелдери болза Совет Эвилелиниң экономиктиг күчүзүнүн улуу-биле көвүдөзүн, улустун чаагай чорутуун болгаш культуразынын өскөн, чуртун камгаланыр күчүзүн күштелгени болур.

1959—1965 чылдарың дүргүзүндө кол бүдүрүлгө фондлары 1,9 катеп өскөн. 1965 чылда херегеледе болгаш чылдага ажылга национал орутга 1958 чылдың деңгээлинден 53 хуу ашкан. Бойдустун чаа кулаварларын шийчилеп тышкаан болгаш ажыл-агыйнын ажылаалына кирген. Чонун эртем-билинин деңгээли болгаш кадрларын профессионал-техниктиг мергежил бөдөн.

Чеди чыл дүргүзүндө үлөтүр бүдүрүлгениң хемчээли 80 хуу кылдыр планнап турганында болдурга 84 хуу көвүдөн. 5,5 муң хире чаа үлөтүр бүдүрүлгелерин ажылаалга кирген. Үлөтүргө күш-ажылдың электр-биле чепсеглээшкени 1,6 катеп өскөн.

Совет Эвилели космос делегени шийчилээр, ядролуг физика, математика, электроника, радиотехника, металлургия, ракета техника, самолет тузу болгаш эртемниң чаа техника-нын өске-даа элөөн хей адырларының талазы-биле муракчы тургустарын ээлеп турар.

Техниктиг депшилгени болгаш нийтилед бүдүрүлгениң ажыкты чорутуу белидерин хандырып турар үлөтүрүн адырлар муракчы хөгжүп турган. Электрэнергияны ажыла-лап үндүрер 2,2 катеп, машина тузууну болгаш металл ажылап кылдырынын продукциязын бүдүрер—2,4 катеп, химия үлөтүрүнүн продукциязы—барык-ла 2,5 катеп, нефть үлөтүрүнүн—2,2 катеп, газ тывыжы болгаш бүдүрүшкүнү—4,3 катеп көвүдөн. Олар чул балансынада нефтинин болгаш газын үлү 32-ден 52 хуу чедир өскөн. Кан экилдеринин 91 миллион тоннага чедкен, ол болза 1958 чылдыңдан барык 1,7 катеп хей дөзүн ол.

Транспортир техникуниң чарыктыгынын талазы-биле улуг ажыл чоруттуган. Демир оруктарыны нийти чөөртүлгезинде электр болгаш тепловотун тыртат чур 1958 чылда 26,4 хуу турганында 1965 чылда 85 хуу чедир бөдөн. Далай болгаш тем фолон элөөн көвүдөткөн болгаш болжаангай сүндөөр-биле хандырган. Далай фолонун тоңнажы 2,5 катеп өскөн. Нефть-газ дамчыдаларынын оруктарынын узун дүртү 2,7 катеп көвүдөн.

Чеди чылдың чылдарынын дүргүзүндө үлөтүрүн хожу-лап келген көдө ажыл-агыйн хөгжүдөр талазы-биле чугула хемчеглерин СЭКП ТК-ның март (1965 чыл) Пленумунун шийтирлери үндөзүлгөттү боттандырып турар. Ол хемчеглер көдө ажыл-агыйда ажыл-херектерин байдалына чаагай салдарын чедирип турар, боттарынын күш-ажылынын түннелдеринге колхозчуларын болгаш совхозтар амылаачыларын сонургалы бөдөн. Агаар-бойдустун нарын байдалдарынын уржуунда тараанын чылдамы 1964 чылдың-биле деңгээрге кууд болжажык. 1965 чылда көдө ажыл-агыйн нийти продукциязынын нийти хемчээли эркен чылдарда бүдүрүп турганынын эң бедис деңгээлин ашкан.

Бүгү эвилелден республикаларын экономиказы чедикширин хөгжүп келген.

Национал оруктагы өздөзүнө үндөзүлгөттү ажыкчы чон-нарын боттуп орукталары көвүдөн. Ажылчыларын болгаш албан-хаакчыларын ажыл төлөвирин эң эвөөс хемчээлдерин, а ол ышкаш ажылдакчыларын ап турган чавыс болгаш орукта төлөвирлерин тариф хемчээлдерин болгаш шалынын бедиктеп. Ажылчыларын болгаш албан-хаакчыларын элөөн хей кезинге ажыл төлөвиринден тыртат үндүрүп күш чок болдурган азы чигиткен. Колхозчуларга пенсияларын доктаган. Пенсияларын чамдык категорияларынга пенсияларын эң эвөөс хемчээлдерин бедиктеп. Ала-чуртун Улуг дайышын инвалиттеринге чигилдерин көвүдөткен. Чонун херегеледин нийтилед фондларында алган төлөвирлер болгаш чигилдерин 74 хууга өскөн.

Нийтилед бүдүрүлгениң өскөнүн болгаш чонун кула-

тура-амыдырал-хандырылаанын адырын калбарганын түннелде ажылчыларын болгаш албан-хаакчыларын саны 21 миллион кижиге немей көвүдөн. Чеди шакты, а ажылдакчыларын чамдык категорияларынга аллы шактыг ажыл хүнү доктаган.

Үлөтүр болгаш аш-чөм бараанынын херегелери өскөн. Урукметп салар бараан саарылаанын хемчээли 60 хуу көвүдөн. Аш-чөм бараанынын, а ол ышкаш үе хейе ажыл-агый эдилээр үлөтүр бараанынын—телевизорларын, э-херекселерин, соолукчуларын, хеп чур машиналарын болгаш өскөдөрүн-даа салдылаары ышка калбарган.

Чурталаа тулуу улам калбарган. Чеди чылдар дүргүзүндө 556 миллион бербелчин метр нийти шалду чаа бажынынын ажылаалга кирген, ол болза 1952—1958 чылдарында 1,9 катеп хей, 1958 чылда чедир Совет эрге-чатыгарынын бүгү чылдарынын дүргүзүндө туткан бажынынын санына барык деңгээлп турары ол. Сөөлү 10 чылдарын дүргүзүндө бүгү чонун чартык хире кезин чаа кварталарын алган азы боттарынын чурталаа байдаларын экижиген. Школа намын чептөөн уругтар албан чедеринин четикини хөгжүдөр талазы-биле ооналда ажы күөсөттинген.

Бүдүрүлгениң чарыктыкчыларын—чогалыкчыларын болгаш радиолаазаоорларын илгешип улуу-биле өскөн, олар чеди чылдың чылдарынын дүргүзүндө улус ажыл-агыйында 10 миллион ажыг рубльын камгаланын берген.

Бир өвөс бистиң нийтилед тургузуушта салдыган объективтиг аргаларын эң долгуз-биле ажылаан болза, чуртун улус ажыл-агыйынын чедикширини оон-лаа артык улуг турар ийик. Чеди чыл планын күөсөдүп турда экономиканы чамдык адырларын хөгжүдөзүнө улуг чептестер илгеритинген. Көдө ажыл-агый продукциязын бүдүрер талазы-биле чеди чылдың ооналдагы күөсөттинген, ол чорук чуртун экономиктиг хөгжүдөзүнө таарымча чок салдарын чедирген. Аар үлөтүрүнүн продукциязынын чамдык хевирлерин бүдүрүлгениң планы күөсөттинген. Чаа чүдүлери оожук пингизил ап турган, элөөн намы бүдүрүлгөргө берилгени багай ажылап келген, ажыл шагынын чидиргелери ам-лаа улуг. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгү өстүрелерин темптерин чептес. Хей-хей бүдүрүлгөргө техника талазы-биле хожунагай болгаш кууд шынаарыг продукциязын бүдүрүп үндүрүп турар. Улус ажыл-агыйында эртемниң болгаш техниканың чедикширини оожук негептерип турар.

Бүдүрүлгениң улуу-биле өскөн хемчээлдерин биле планнашкынын, ажыл-агыйн өргөдөл башкарынын чоккаа чедир күштүг турган арга-методтарынын, материал талазы-биле илг берикшинин системанын аразына сөөлү чылдарын дүргүзүндө тургустуулан дүшпөс чорук улус ажыл-агыйын хөгжүдөзүнө элөөн чептестерин болдурган. Бүдүрүлгелерин инициативада доктар болдурган, оларын өргөдөл кызыгарлаан болгаш харысалгазын куудаткан турган. Бүдүрүлгелер аразында бот-оруга-чарылаалыг харылаалар элөөн эрентей хевир-шиңчилеп турган. Ажыл-агыйын планнашкыныга болгаш ууртулганыга объективтиг экономиктиг хойдуларын дөштүп салдарын чедир үнелеп көрөйөн турган, субъективизмин илгешкенин, тус-тус адырларын хөгжүдөзүнө пропорцияларын кара турганында өскөртүп чорук, чамдык ажыл-агыйжы шийтирлерин комтак экономиктиг үндөзүлгөттү таарымча чок рольду ойнаа.

Чеди чылдың сөөлү чылдары болза, делегейниң азы-бүрү райондарына шериг агрессиязын өскүдүп үндүргөн, америк империализмин өскүткени делегейни дүшүктүрүп чорутуун чигилгени-биле капсырлаан турган. Ол чорук чуртун камгаланыр аргазын хандырынага немеле херектерин үндүрүп бээрин негеп турган.

Чаа беш чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдөзүнө чептестерин чайдалары, социализмин артык күштүн долгуз-биле ажылаары өргөжөк чугула.

эртем сүзүлгө барымдаалаттыган херегелдеринге, бүдүрүлгө ресурстарын болгаш кулаварларын объективтиг үнелеп көө-рүгө үндөзүлгөттү турар, улус ажыл-агыйн эң ажыкты кылдыр хөгжүдөзүн оруктарын тозаралып журулур.

Улус ажыл-агыйына төпчүктөн планын ууртулганы быжылаар болгаш сайзырангайжыдар үнелсиз өргөдөл башка-раарын демократтыг үндөзүнүн бүгү хемчеглер-биле хөгжүдөр талазы-биле партияны салган сорулгазын чайгылыш чокка шийтирлээр партия, совет, профинел болгаш ажыл-агый органдарына беш чыл планынын күөсөдөзү негеп турар. СЭКП ТК-ның март болгаш сентябрь (1965 чыл) Пленумдарының шийтирлериң көрдүгөн ажыл-агый хемчеглерин бүрүн-биле боттандыраар өргөжөк чугула. Сөөлү чылдарда партияны ажылап кылганы ажыл-агый тургузуушкунун болгаш экономиканы ууртуушкун арга-методтарын улам ынак хөгжүрүп ужулур.

1966—1970 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйн хөгжүдөзүнүн планын чогалып кылдыр үнелсиз дараазында чүдү-дерин өргөжөк чугула деп санаар:

Национал оруктагы 38—41 хуу көвүдөдөр.

Чонун кижини санынга оонаштыр боттуп орукталарын 1,3 катеп хире көвүдөдөр хандыраар. Ажылаанын сүзүлгө бээр төлөвирин өздөзүн улустун чаагай чорутуу белидеринин кол оруу кылдыр санаашаан, ажылчыларын болгаш албан-хаакчыларын ажыл төлөвирин база колхозчуларын орукталарын бедиктер.

Хоорай биле көдөзүн аразында социал-экономиктиг бол-гаш культура-амыдырал талазы-биле ыладаларын аш-чөм эр-пешаан, хоорай биле көдөзүн чонун амыдырал деңгээлин чоккулаштырар талазы-биле хемчеглерин баш бурунгаар көөр; ажыктыг аныг биле тараачыларын эвилел, бүгү совет улустун чангыс экин улам ынак быжылаар.

Улаан ажылы биле күш-ажылдын аразында боттуп ыла-даларын өвөзөттишпаша, улустук нийти эртем-билиг болгаш культура-техниктиг деңгээлин улам ынак бедидерин чедип алыр.

Чуртун бүгү райондарына күш-ажыл кулаварларын чөл ажылаарын, нийти эртемниң школарын доктар аны-жыктарын болгаш алаал уругларын бүдүрүлгө азы өөрдөл-гө хараа тузарын хандыраар; чылдың бүгү дүргүзүндө көдө-гө ажыктын күжүн дээр ажылаар.

Бүгү совет республикаларын экономиказын бүгү тала-би-ле хөгжүдөр. Бүдүрүлгени сайгара тургузуга бүгү улус ажыл-агыйын эрге-ажыктарын республикаларын эрге-ажыктары-биле шийтирер.

Айткан экономиктиг болгаш социал-политиктиг сорулгаларын чедип алырда өргөжөк чугула чүдүлөр болза:

1. Беш чыл дүргүзүндө үлөтүр продукциязын хемчээлин 1,5 катеп хире көвүдөдөр.

Аар үлөтүрү, ылакал эртем-техниктиг депшилгени то-даразын турар адырларын хөгжүдөзүнө үндөзүлгөттү, көдө ажыл-агыйын херегел чүдүлдерин бүдүрүп үлөтүрүнүн адырларын, туугунун, транспортун, харылаанын улам ынактыг техникуниг чепсеглээшкенин хандыраар. Бүдүрүлгениң чепсек-херекселерин эң интенсивтиг ажы-лаарын чедип алыр; көдө ажыл-агыйга, херегел чүдүлдерин бүдүрүп үлөтүрүп турар адырларга, чонун культура-амыды-рал хандырылаанын талазына херектиг дерилгелерин болгаш материалдарын үлүк бедидер.

Херегелерин чүдүлдерин бүдүрүлгениң дүргө өздө-лөн хандыра болгаш көдө ажыл-агыйын хөгжүдөзүнүн темптерин үлөтүрүнүн өздөзүнүн темптерин-биле, бүдү-рүлгениң чепсек-херекселеринин бүдүрүлгениң-биле хере-гелдин чүдүлдерин бүдүрүлгениң темптерин чоккулаш-тырар.

Продукцияга херегелдин эң долу хандырынын эрге-ажы-ктарын барымдаалаш, ону бүгү хемчег-биле дүргө сайгара-рын хандыраар.

2. Көдө ажыл-агыйн продукциязын бүдүрүлгениң хемчээ-лин улуу-биле көвүдөдөр.

Көдө ажыл-агыйын материал-техниктиг хандырылааны күштелдирер, бүдүрүлгениң өздөзүнө колхозтарын болгаш совхозтарын ажылдакчыларын материал талазы-биле со-нуургалын бедидер, көдө ажыл-агый бүдүрүлгени интен-сификация чайгылыш чокка боттандыра болгаш оң ажы-ктын бедидер.

Дүжүтү бедидеринин базазына тараа болгаш чер ажыктын өске-даа продукттарын бүдүрүлгенин тургу-шуп өздөзүн, мал ажыктын продукттарын бүдүрүлгени кө-вүдөзүн хандыраар.

3. Техниктиг депшилгеге, күш-ажылды болгаш бүдүрүлгени органдарын сайзырангайжыдарына, бүдүрүлгө фон-дуларын болгаш капитал салышкынынын ажылаарын эки-жидеринге, продукциянын шынарын экижидеринге, мамла-нагың шыгыны чорутуун боттандыраар үндөзүлгөттү, бүдү-рүлгениң ажыктын бедидер.

Ол сорулга-биле чаа беш чыл планынга баш бурунгаар көөрү болза:

— күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн дүргө өстүрер. Беш чыл дүргүзүндө үлөтүрү күш-ажылдың электр-биле чепсеглээшкенин 1,5 катеп, көдө ажыл-агыйга—3 катеп хире көвүдөр. Бүдүрүлгениң комплексниг механизациян болгаш автоматизациянын чайгылыш чокка чорудар, күш-ажылы өргөмө үндөзүлгөттү органдарынын арга-метод-тарын калбаа-биле ажылаар;

— техника талазы-биле чаа, эң болжазыраңгай продук-цияны бүдүрүлгени үргүлүп шийгээлдеп алыр, улус ажыл-агыйынын бүгү адырларын кылыгынын шынарын бе-дидер;

— бүдүрүлгениң бүгү адырларын чайгылыш чокка интен-сификастаар, продукцияны бүдүрүп үндүрүлгени көвүдөр, бү-дүрүлгө фондларынын рубльге оонаштыр орукталыг болур чорутуун деңгээли бедидер;

— капитал туугунун херөөн үндөзүн-биле экижидер, кү-чүлдерин болгаш кол фондларын туугунун болгаш ажы-лаалга киреринин хуузаларын улуу-биле кызыра, капитал салышкынынын бот-дегенин эвөзөдөр;

— бүдүрүкчү күштерин эң ажыктыг кылдыр сайгара тур-гузуга, бойдустун эң перспективалыг кулаварларын ажыл-агый өргөдөзүнө кирер.

Делегейниң социалист күш-ажыл хуваалдазынын артын

күштерин болгаш даштык салыгын бүдүрүлгениң ажыктын бедидерин эрге-ажыктарына калбаа-биле ажылаар.

4. Эртем шийчилдерин калбаа-биле хөгжүдөзүн болгаш оларын түннелдерин бүдүрүлгеге дүргө ажылаарына база чогалыгаларын негептеринге үндөзүлгөттү, эртем-тех-никтиг депшилгенин дүргөдөр.

Беш чыл планынга баш бурунгаар көөрү болза:

— эртемниң болгаш техниканын азы-бүрү адырларынга математиктиг арга-методтарын калбаа-биле ажылаарын хандыраар турар теоретиктиг болгаш прикладтыг математика талазы-биле шийчилдерин хөгжүдөр;

— эртемниң болгаш техниканын азы-бүрү адырларынга ядролуг физиканын арга-методтарын калбаа-биле ажылаар, башкаар термоаролуг синтезтиң айтырын улам ынак ажылап кылыр, чаа конструкциялыг болгаш өске-даа ма-териалдарын тургузар сорулга-биле ядролуг физиканы болгаш кадыг бүдүмөс физиказын талазы-биле шийчилдерин хөгжүдөр;

— космос делегени улам ынак шийчилээр болгаш ады-ган түннелдерин радио харылаанын, радио навигациян болгаш телевиденин, метеорологтук алаан черин сайыра-гайжыдарын болгаш өске-даа практиктиг сорулгаларга ажылаар;

— бойдустун кулаварларын дээр ажылаары-биле чер-карын болгаш ажыктыг казар байлактар чыдар черлерин сайгара тургустуушкунун дүрүм сүзүлгө чүдүлдерин шийчи-лээр талазы-биле эртем ажылаарын калбартыр;

— чаа, экономика талазы-биле ажыктыг химиктиг чоруду-галарын тургузар база ажыктыг бүдүмөдөзүн болгаш материалдарын азы-биле химия талазы-биле шийчилдерин хөгжүдөр;

— малдын чаа, бедик продукттуг уксааларын болгаш үнүштерин бедик дүжүтүп сорттарын тургузары-биле дигит-материал болуп турар чорудугаларын, микроорганазмие-рин, үнүштерин болгаш малдарын селекциянын генетик-тиг дүрүм сүзүлгө чүдүлдерин улам ынак шийчилээр; уксаа салгар азырларын генетиказын айтырыларын ажылап кылыр;

— нийтилед эртемниң улам ынак хөгжүдөр. Экономика эртемниң талазы-биле кичээлгени социализмин эконо-миктиг хойдуларын хандыр шийчилдерин болгаш ажыла-рына, нийтилед бүдүрүлгениң ажыктын бедидеринин оруктарын болгаш арга-методтарын тозараларына, нийтилед бүдүрүлгениң экономика талазы-биле илг берикширинин ажылаарына үндөзүлгөттү, улус ажыл-агыйын планын ууртуушкунун теориязын улам ынак ажылап кылырыне көөнөзөр;

— эртем шийчилдерин ажыктын боттуп-биле бедидер болгаш оларын түннелдерин бүдүрүлгеге дүргө негептер. Ол сорулга-биле эртем күштерин болгаш материал кулавары-ларын экономика талазы-биле эң улуг ажыктыг чүдүлү берип турар, эртемниң болгаш техниканың кол айтырыларын ший-тирлээрине көөнөзөр, эртем-шиңчилед, төлөвиле-конструк-торганизацияларын болгаш бүдүрүлгелерин тургузуга-бүдүрүлгө базазын быжылаар, оларын чаа эртем болгаш ла-бораториял дерила-биле берип.

5. Бүдүрүлгени планнаарын, оң экономиктиг илг бер-икшинин сайзырангайжыдар дугайында партияны ший-тирлерин чайгылыш чок боттандыраарына, бүдүрүлгелерин инициативаны болгаш ажыл-агыйн бот тускайлап чорутуу калбарына, боттарынын күш-ажылын түннелдеринге ажылы чоннарын материалдыг сонуугалын бедидеринге үндөзүлгөттү, чуртук экономиказын ууртуушкунун экижидер. Үлөтүр бүдүрүлгелеринин ажыл-агыйн инициативаны болгаш бот тускайлап болур чорутуу хөгжүдөзүн-биле төпчү-түнгөн планын ууртуулганы шын дүжүдөзүн хандыраар.

Ол сорулга-биле:

— ажыл-агыйн төпчүтүнгөн планын эзу-биле ууртуу-рун бирги ээлгеге улус ажыл-агыйын кол пропорцияла-рып сайзырангайжыдарына, бүдүрүлгени таарымча сайгара тургузарын экижидеринге болгаш экономиктиг районна-рын комплекслиг хөгжүдөзүн; бүдүрүлгениң бедик темп-терин болгаш продукциянын эң чугула хевирлерин дуузарын хандыраар; техниктиг деп

1966—1970 ЧЫЛДАРДА ССРЭ-НИҢ УЛУС АЖЫЛ-АГЫЙЫН ХӨГЖҮДЕРИНИҢ БЕШ ЧЫЛ ПЛАНЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ СЭКП-НИҢ ХХ СЪЕЗДИНИҢ ДИРЕКТИВАЛАРЫ

(Уланчызы, Эгези 1-ги арында).

айылынан улам идегидиг камгалаар, бүтү делегейде тай-бынга ынакшылыг болгаш хосталгалыг күштерин тургужуу бичылгаар арганы бээр.

Тайбынга ынакшылыг даштыкы политиканы чайгылыш чок чорутушпаан база чепселенишкисинерни дүжүр дута-йында саяаларын боттандырып чедип алырын оралашпы-шаан, бистин Чепсектиг Күштериниш шериг техникасынын ан-не амгы үедеги хевирлерин алган турар дутайында түгүл-чү сагын салыры эргежок чүтүл. Совет Эвилелинин камга-лаз күчүзүн өстүрери — тайбынын болгаш улустарнын айыл чок чорутуу камгалаарынын эргежок чүтүл негелдеи болур.

III. У л е т п у р

Чая беш чылда улутпурнуң кол сорулгалары чүл дээр, бугурулгениң амыктыг болурун, оң техниктиг деңгелин ке-дүрери, стритураны экижидери, техниктиг чаа продукцияны ургучу болгаш дүргөн непередери, улус ажил-агыйының бугу адырларын бугурулгениң эң-не сайыраңгай чепсе-керекселдери-биле — белик бугурулгучулг машиналар, дерил-гелер болгаш приборлар-биле, белик шынарлыг чиг-эт болгаш материалдар-биле, а чонуну — совет ижигилериниң өзүл турар негелдерин хандырып болгу дег калбаң асортиментиниң барааннар-биле улам долдур хандыраар дээш шынары бе-дидер.

1. Беш чыл дургузуда улутпур бугурулгениң хемчээ-лин 47—50 хуу, оң иштинде бугурулгениң чепсек-херек-селдерин бугуруп турар адырларның («А» бөлүк) продукция-зын — 49—52 хуу болгаш хергелдиг чүдүлдерин бугуруп турар адырларның («Б» бөлүк) продукциязын—43—46 хуу көүдөдир.

2. Аар индустрияның хөгжүдөөгүнө үндөсөлөш, улутпур бугурулгениң структурасын сайыраңгайдыраар.

Электрэнергетиканы, машина туудушкунун, химия үлет-пурун, металлургияны мурун дүргөдүр, адырларын иштик пропорцияларын экижидери, нитиелдиг хергел-дериниң өзөш чарыгалдар-биле хандырып турар бугурул-гениң экономика талазы-биле эң-не амыктыг хевирлериниң үлүг-хуузуи белидери көөр.

СЭКП ТХ-нын март (1965 чыл) Пленумунун доктаалына дүшүрүп көдө ажил-агыйының техниктиг базасының хөг-жүдөзүн хандыраар. Механизация чепсектерин, минералдыг чепшичиделерин болгаш унуштар камгалалынын химиктиг чепсектерин көдө ажил-агыйга бээрин дыка көүдөдир.

Чинк болгаш аш-чөм улутпурнуң хөгжүдөөзүн дүргө-дир, а ол ышкаш чонун хергелс барааннарын аар улутпур-нун бугурулгелериниң бугурун дыка калбартыр.

3. Техника талазы-биле мурунчак, шынар талазы-биле бе-дик көргүзүлгелер продукцияны бугуруп үндүрерин көөр. Машиналарын, приборларын болгаш дерилгелерин бугурул-гучулу, камгалалынын, идегидин болгаш үр эдилдиг бол-дурун улуттыраар, шимчедикчилерин моторесурсузуу ул-таттыраар, күчүнүн едигидиниң машиналарын деңизин чигилер. Материалдарын болгаш чиг-эттин шынары бе-дидер. Улутпур хергелс барааннарын асортиментиниң калбартыр болгаш шынары экижидер.

Техниктиг депшигени негелдериниң дүшүрү күрүнө стандарттарын боттандырып чорудар болгаш продукцияны шынары экижидериниң оларның ролон белидир.

Делегейге техниктиг калы ажалашылганы хөгжүтүшпаан, даштык чурттарынын өрөм болгаш техника талазы-биле му-рунчак чедип алышкынарын бүтү хемчег-биле амыглаар.

4. Эки амыктыг технология чорудулгалары—Физика-химиктиг, электро-физиктиг, электроник болгаш еске-лаз чорудулгаларын амыглап кылыр болгаш непередир. Ажылдап турар дерилгелерни чартып модернизастаарын калбаа-биле боттандыраар.

5. Бугурулгелер фонддарынын рубль бугурулгелер оонаштыр продукция бугуруп үндүрерин көүдөдир, орулгадыг болу-рунун деңгелин белидери чедип алыр дээш дерилгелерин амыглап дыка экижидер болгаш оң бугурулгучулг бели-дер.

Бизин черлерин чайлазып, бугурулгелер чорудулгаларын ин-тенсификастап, технологияны сайыраңгайдып, дерилгелер-нин соолукун координаттанын улуттыраар, анаа туруш-куннары чок кылып тургаш, амыглап турар бугурулгелерге продукция бугуруп үндүрерин ургучу көүдөдир.

Индустриалдыг аргаларын улам калбак непередир база септелге бугурулгелериниң специализастаан күчүлери бүтү хемчег-биле хөгжүдүп тургаш, дерилгелерин капитал септе-лгенин шынары улам ынай белидери болгаш өртөк-үе-ин чигилдерин хандыраар.

6. Улутпур машина туудушкунуна, адырлар аразынын кооперациянын хөгжүдүп тургаш, бугурулгелерин специализастаарынын болгаш кооперастаарынын деңгелин белидир: белидери болгаш кесектерин бугурулгениң специализастаан заводдарын тургузуу тургаш, оларын чыгыс ай хевир киг-ирин болгаш стандартчыларын калбаа-биле непередир. Чиг-эт курамыларын эки амыглаарын хандырып турар бугурул-генин каттыштарынын экономика талазы-биле чорудулгелер хевирлерин хөгжүдөр.

7. Чиг-этти, материалдарын болгаш одаар чүдүлү амыглаа-рын экижидер. Машина туудушкунуна болгаш металл ажил-дап кылышкынына кара металлдарын прокаттын чары-галынын бот-деңизин барык 20—25 хуу өзөдөдир. Прокат бугурулгенин чарыгалынын бот-деңизин өзөдөдир. Бигүч металлдарын элээн чик өртөктүг материалдар болгаш биметаллар-биле калбаа-биле солтур. Беш чыл дургузуда улутпурге одаар чүл чарыгалынын нормаларын 8—10 хуу-дун азын аес, оң иштинде электрэнергия ажиллап үндүр-еринге—11—14 хуу, а электрэнергия чарыгалынын нор-маларын 6—8 хуу өзөдөдир. Чиг-өтөн белин продукция алы-рын көүдөдир. Дашын хергелеттирер материалдарын болгаш чиг-этти улам долдур амыглаар.

Специализастаан болгаш универсалдыг белик механизастат-тыгана базаларын болгаш скалдарын амыктыг четкиниң тургузуу көөр.

8. Техниктиг депшигеге, куш-ажылы организастаарын сайыраңгайдырына болгаш оң байлаларын экижидерин-ге, бугурулгелер экономикадыг илг беринишкени болгаш амыктыг чоннарын материал талазы-биле дөтөп шаңнаарын күштүлдериниң үндөсөлөш, беш чыл дургузуда улутпурге куш-ажылы бугурулгучулгун 33—35 хуу бедидер. Продук-циянын бот-үзүни чигилер, бүтү бугурулгелериниң орулга-дыг амыглаарын чедип алыр. Беш чылдын төнчүзүгө чедип улутпурге аргы орулганын ийн амык катат көүдөдир.

9. Улутпур продукциязынын эң чүгүл хевирлерин 1970 чылда бугурулгелер дараазында хемчээлде айтуп турар.

Электрэнергия (миллиард киловатт-шак)	1965 чылда	1970 чылда
Нефть (миллион тонна)	507	840—850
Газ (миллиард куб. метр)	243	345—355
Хөмүр даш (миллион тонна)	129,2	225—240
Пой (миллион тонна)	578	665—675
Бак (миллион тонна)	66,2	94—97
Прокат (миллион тонна)	91	124—129
Бак хоолдайлар (миллион тонна)	70,9	95—99
Минералдыг чепшичиделер (чүжек хемчээл-биле миллион тонна)	9	14—15
Пластиктиг масалдар болгаш синтетиктиг чүк (мү тонна)	31,3	62—65
Химиктиг волокно (мү тонна)	821	2.100—2.300
Автомобил болгаш моторка аутуулары (миллион кезек)	407	780—830
Бустун, газтын болгаш гидроэлектр энергияларын (миллион киловатт)	26,4	38—40
Прокат дерилгелер (мү тонна)	14,6	22—24
Магистраль тепловоздары (секция)	111	190—210
Химия дерилгелер (миллион рубль)	1.485	1500—1600
Нефть аппаратуразы (мү тонна)	384	780—830
	140	210—240

Бугурулгелер күштериниң хөгжүдөөзүн чедип алдынан деңгелин барымдаалам база келир беш чылда кол экономик-тиг болгаш социал-политиктиг сорулгаларын улуттулга бол-дурга, улутпурнуң, көдө ажил-агыйынын, транспорттуң бол-гаш харылаанын, капитал туудунун, чонун амыдырал дең-гелин бедидериниң, бугурулгелер күштерини таарыштыр тургу-зарынын болгаш эйилдешкен республикаларын ажил-агыйынын хөгжүдөөзүн, Совет Эвилелиниң даштыкы экно-миктиг харылааларынын талазы-биле дараазындагы онсаал-галарын доктадыр.

Демир кестирер станоктар (мун кезек)	1965 чыл 185	1970 чыл 220—230
Дарганалга-пресс машиналары (мун кезек)	34,4	50—52
Автомобилдер (мун кезек)	616,4	1.360—1.510
Оон иштинде:		
чүк машиналары	379,6	600—650
чинг машиналар	201,2	700—800
Тракторлар (херек кырында санашкы-биле мун кезек)	355	600—625
Көзө ажил-агый машиналары (миллион рубль)	1446	2.500
Пас-таавы улутпурине хергелээр технологият дериглер болгаш артык кезектер (миллион рубль)	251	450—480
Аш-чем улутпурине хергелээр технологият дериглер болгаш артык кезектер (миллион рубль)	243	340—370
Автоматизацияны приборлары, херекселдери болгаш оларын артык кезектери (миллион рубль)	2.078	3570—3670
Тудуг ыжын сөөртүп алыры (түрмек ыш белекчилдериниң сөөртүп алырын санаваска миллион куб., метр)	337	350—365
Целлюлоза (миллион тонна)	3,2	8,4—9
Саазын (миллион тонна)	3,23	5—5,3
Бартон (миллион тонна)	1,45	4,2—4,5
Цемент (миллион тонна)	72,4	100—105
Пас-таавы (миллиард дербелчин метр)	7,5	9,5—9,8
Иштики болгаш даштыкы трикотаж хеп (миллион кезек)	907	1.650—1.750
Хөмүр индиктер (миллион эжеш кезек)	486	610—630
Эт (күрүнө кураавырынын чиг-эдинде миллион тонна)	4,8	5,9—6,2
Балык тудушкуну, китти, далай аңырын болгаш далай продуктуларын тыяры (миллион тонна)	5,8	8,5—9
Чалан сүт продукциязы (күрүнө кураавырынын чиг-эдинде миллион тонна)	11,5	16—17
Мал саржаа (күрүнө кураавырынын чиг-эдинде мун тонна)	1 066	1.160
Быштак болгаш устуг брызга (мун тонна)	308	625—675
Унш саржаа (күрүнө кураавырынын чиг-эдинде миллион тонна)	2,2	2,95—3,1
Консервалар (миллиард чижек бак хемчээл-биле)	7	13—13,5
Хоюг чигир (свеклазан алыр, миллион тонна)	8,9	9,8—10
Култура-амыдырал болгаш ажил-агый хергелелиниң барааныры (миллиард рубль)	9	15,5—16,5
Радиоприемниктер болгаш радиола (миллион кезек)	5,2	7,5—8
Телевизорлар (миллион кезек)	3,7	7,5—7,7
Амыдырал-хергелдир соолукчулары (миллион кезек)	1,7	5,3—5,6
Моточиктер, мотороллерлар болгаш мотоциклалар (мун кезек)	721	1.000—1.100
Ыштан кылган эт-херекселдер (миллиард рубль)	1,8	2,6—2,8

10. Электрэнергетиканың мурун турар өзүлдеин ханды-рамына 64—66 миллион киловатт чак күчүлери, колдуу-ла 2,4 миллион болгаш оон-даа улут киловатт күчүлүг чылы-дылга-биле амыглаар, конденсацият улут электростанция-ларын туудурамын база бирээне-ле 300 мү киловатт күчүл-үг энергетика блоктарын арбылдар тургузарынын күсели-биле амыглааг килер.

Техниктиг чаа шиптирлерин амыглаарынын болгаш 500—550 мү киловатт чедип күчүлүг гидротурбиналарын тур-гузулгаларын амыглап тургаш телевизитинген болгаш түтү-нүп турар гидроэлектростанцияларын техника-экономикиг көргүзүлгелер белидир.

Чуртун чөөн талкы районнарында төп районнарже хөй электрэнергиянын дамчыдып бээрине эргежок чүтүл-де белек амыглаарын кылдыр. ССРЭ-нин Европа кезиниң чан-гыш ай энергетика системасын тургузарын доозар.

Күжү 35 киловатт алектри четкиниң шөйлүшкүнүн бар-ык бугун чартык катат, а көдө черлерге 20 киловатт че-дир күштүг алектри четкиниң шөйлүшкүнүн барык ийи катат көүдөдир. Электрэнергиянын төпчүлүг үер десте-риниң күсели-биле көдө районнарын электрчигилдигин калбартыр.

11. Нефть болгаш газ тыяжыкынын улутпур дүргөн сай-ырадыр. Барынын Сибирге чак Барыны Казахстанга нефть болгаш газ тыяжыкынын чаа төптерин тургузарын база нефть тыяжыкынын өрг районнарында нефть тыяжыкы дыка көүдөдирин эң чүтүл сорулга деп санаар. Нефтиг черлерин амыглаарынын болгаш нефть тыяжыкынын интенсификастаары-нын мурунчак аргаларын улам ынай амыглаарын хандыраар.

Газтыг черлерин амыглаарынын болгаш газ тыяжыкы ин-тенсификастаарынын амыктыг аргаларын калбаа-биле ший-гездир, бойдус газын улутпур төптериниң чогуугаа чер иш-тинге калгалаларынын хемчээлин калбартыр. 25 мү кило-метрден азын аес узуу дүртүгү газ дамчыла магистральдыг хоолдайларын тууду тургузар. Газты дамчылаагын техника-экономикиг көргүзүлгелерин белидир сорулга-биле улут дам-метр хемчээлдиг хоолдайларын калбаа-биле амыглаарын ке-рүп турар.

12. Нефтиң баштайгы болбаазырадылга хемчээлин бол-гаш өнүгү нефть продуктуларын беш чыл дургузуда 1,4—1,5 катат, чаа үс аймаан бугурун—1,4 катат көүдөдир. Ди-зельге хергелдир күчүлүг 0,5 хуу азын аес кылар чүдүл-дү нити бугурулгенин хемчээлин 80 хуу, белик шынар-дыг автомобиль бензинерин—55—60 хуу чедип көүдө-дир бугурур. Дизельдин болгаш автомобильдин үс аймаан бугурулгелер амыктыг аргаларын хергелдир.

Суук газын, ароматтыг углеводородту болгаш химия улут-пурнуң еске-лаз чиг-эдин бугуруп үндүрерин калбартыр. Мал ажилынын хергелелине белек питанииниң концентрат-тарын нефть чиг-эдинде бугурун улутпур хемчээлинге ор-ганизаастаар.

13. Хөмүр даш тыяжыкынын, алаанын коктадыр хөмүр дашты тыярынын көүдөдир. Хөмүр дашты ажил арга-биле назип ты-варын 1970 чылда ыяны тыяжыкын 28 хууу чедип. Хо-мүр даштын шынарынын экижидеринче оза кичигейин ула-ландыраар, сөөртүп хөмүр дашты бугурун улуттыраар. Ажылдап турараларын санын көүдөдөй хөмүр даш тыяжы-кынын өзүлдеин хандыраар.

Шатталарын болгаш разрезтерин туудурамын база төлөв-летинген күчүлери нигездип алырынын хуулааларын

азоон кызырып тургаш, 165 миллион тонна хөмүр даш бээр күчүлүг шатталарын болгаш разрезтерин амыглааг килер. Бывар сланцыларын тыяжыкын 1970 чылда барык 28 мил-лион тонна, торфун тыяжыкын—92 миллион тонна чедип көүдөдир.

Белик шынарлыг одаар чүл талазы-биле хоорай база ке-дө черлерин чонуну хергелдирин бурун хандыраар.

14. Металлдың шынарын экижидеринче, прокаттын сор-таментиниң дыка калбартырыныче, хоолдайларын болгаш чүг-демирлерин бугурулгелер чорудулгаларын интенсификастаары-че оза кичигейин улаандырышпаан, кара металлургия хөг-жүдөөзүн белик темпелерин хандыраар.

Соокка таптап кылган прокатты бугурун 2-ден азын кат-тап, соодун сортаар канын—2,2 катат, кан сыырган де-мирин—2,1 катат көүдөдир болгаш ызы-бүрү сортамент-лиг хоолдайларын бугурун элээн улуттыраар.

Бижылгаан термектиг болгаш термомеханикиг демирин, эң чиге фасоннут профилдин, азын ват чидирингид алект-ротехниктиг канынын, антикоррозия шыгылыг биметал-ларын болгаш демирин, эң аяр демирин база эң бижыг чиге демир каваттары бугурун көүдөдир.

Демир рууданын чиг-эдин белекчелерин экижидер. Демир руудаларын чиг-эдинде артыкчалыг үнүн чүдүлериң улут-пурге бугурун калбаа-биле организаастаар. Кислород-кон-верторлуг канын экидирин 5—6 катат, алектри канын —1,5 катат көүдөдир; канын соксал чокка курамын чаа дерилгелер амыглааг килер; кислородту болгаш бойдус газын металлургия бугурулгениң амыглаарын калбартыр.

Кылынын техника талазы-биле өйүдө кылдыр кылганга белик шынарлыг калбаа дегем дерилгелерин, хоолдайларын бугу-рун организаастаар. Биметалл хоолдайларын болгаш ший-денчек баалынын, пластмастыг база еске-лаз антикоррозия шыгылыг хоолдайларын бугурун көүдөдир.

Демир кескидинин болгаш кара металлдарын артынчыла-рын белекчелерин көүдөдирин хандыраар. Дома бугурун амыглаарын дыка экижидер.

Чонун бар хергелс барааннарын (баалынын сава аймаан, калкын, орунлары база еске-лаз чүдүлери) кара металлур-гиянын бугурулгелеринге кылырын көүдөдир болгаш олар-нын шынарын белидир.

15. Өнүгү металлургияга честин, чик болгаш ховар ме-таллдарын бугурулгелерин колдур хөгжүдөр көрүп турар. Алжуминий бугурун 1,9—2,1 катат, чести болгаш ший-нини, 1,6—1,7 катат көүдөдир; коргулчуну, магнийн, ак коргулчуну, никельди, титанын, вольфрам, молибден болгаш титан концентраттарын, а ол ышкаш үнелиг металлдарын бугу-рун дыка көүдөдир болгаш алмазтыг тыяжыкын улут-тыраар.

Өнүгү металлдар рудаларын ажил арга-биле тыярын 1,5 катат, чер ааанын рудинтерин белик бугурулгучу бол-ду чоруту беринишкени амыглашпаан тыярын—5 катат көүдөдир.

Белик күчүлүг алектри дамчыдылганына хергелдир алжуми-ниниң, бижыг чести, өнүгү металлдар провалын камгал-галыг чаа адырларын бугурун, чести, алжуминий лентала-рын, хоолдайларын, фасон салыларын база сыырган демир-нин кураын болгаш прокаттарын ханы угда чорударын ший-гездип алыр.

Электроника улутпурине хергелдир материалдарын белек-чээр талазы-биле тускайжыткан заводдарын база бугурулге-лерин организаастаар.

Чонун хергелс барааннарын өнүгү металлургия бугурул-гелеринге кылып үндүрерин 3-тен азын аес катат улутты-раар, барааннарын шынарын белидирине оза кичигейин улаандыраар болгаш анаа тускайжыткан бугурулгелерин ор-ганизаастаар.

16. Геология шипчилел амыктыг хемчээлин калбарт-ыр, оларын амыктыг белидир болгаш өртөк үеиниң азын-а-жидер. ССРЭ-нин Европа кезинде нефтиг, газтыг болгаш хөмүр даштыг черлерин дилеп тыярын база шипчилелерин күштүдирер. Казар байлаларын шипчилелдине кура-лыраларынчар хөмүр өздөс экономика талазы-биле эң амык-тыг районнарга хандырытыг турар жүрүлүг.

17. Химия болгаш нефть химиязынын улутпур хөгжүд-өөзүн белик темпелерин көрүп турар. Химия продукция-зын бугуруп үндүрерин ийи катат көүдөдир. Концентраттыг болгаш нарын минералдыг чепшичиделерин бугурун ды-ка улуттыраар. Беш чыл планынын төнчүзүгө чепшичиде-лелерин чүгө хөтөктан болгаш даштабаан хевирдиг кылдыр бугуруп үндүр. Унуштун камгалалынын химиктиг чүдө-дирин асортиментиниң калбартыр болгаш шынарын белидир, экижидер.

Синтетиктиг продуктуларын бугурунине нефть болгаш газ чиг-эдин амыглаарын көүдөдир. Пластиктиг массаларын шынарын белидир, полимер материалдарын депшигелдиг хевирлерин бугурун калбартыр. Оза арыг химиктиг продук-туларын бугурун улам калбартыр болгаш оң асортименти-зын көүдөдир.

Синтетиктиг каучукту бугурун 2,2 катат, синтетиктиг үскүр кислотаны бугурун 3-тен азын аес катат болгаш синтетиктиг чүрү чүдүлери барык 6 катат көүдөдир. Резина дугуйн амыглааттыр хуулазын 1,5 катат белидир. Амыктыг химиязынын белик шынары болгаш калбак асортиментиниң барааннарын база амыктыг хандырылганы-нын еске-лаз кылыларын бугурун 2,5—3 катат көүдө-дирин баш бурунгаар көөр.

Биче тонажыкы химия продукциязын бугурун калбарт-ыр, пластиктиг массаның, резинанын, пестерин, кылмаал алгынын шынарын белидирин-биле синтетиктиг буудушкун-нарын, долдун болгаш бугурун асортиментиниң четте-лештир болгаш оларын чартыр. Эртөм-шипчилел ажилда-рына эргежок чүтүл реактивтерин бугурун хандыраар.

Химия улутпурине болгаш пластиктиг массадан кылыларын хөй хемчээлдиг-биле амыглап турар адырларга полимер материалдарын уаус ажил-агыйынын хергелдирине болгаш амыктыг хергелелине херектиг кылдыр кылдыр азе кылы-радына четир күчүлери тургузар.

Титанын ак бугурулгелер талазы-биле күчүлери эң улуту-биле хөгжүдөр хандыраар.

Кара болгаш өнүгү металлдарын, нефть болгаш ыш-химия улутпурине бугурулгелеринге химиктиг продуктуларын бугу-рун көүдөдир, ону ол адырларын чиг-эдин комплекс-лиг амыглаарына үндөсөлөш боттандыраар.

18. Машина туудууну болгаш металл ажилдап кылырынын продукциязынын хемчээлин чигжээ-биле 1,6—1,7 катат көүдө-дир, ычканга: металлургияга, энергетикага, химия, хөмүр даш, нефть болгаш газ улутпурине хергелдирин: автотрактор болгаш көдө ажил-агый машина туудууну, электротехник-тиг, электронут болгаш радиоэлектрониктиг улутпурин про-дукциязын, прибор туудууну: электрофизиктиг, электрохимиктиг болгаш еске-лаз белик бугурулгучулг аргаларын амыглап тур-гаш металлдыг ажилдап кылырынын машиналарын, база ол ышкаш белик болгаш оза белик ылазылаагид станоктарын бугурун хөгжүдөөзүн өскөлдөн мурун турар кылдыр көөр.

Транспортка көдүрер болгаш чүлүрүлүгүлүг амыктыг хөй күш үер чорудулгаларын болгаш еске-лаз амыктыг комплекслиг механизаст

1966 — 1970 ЧЫЛДАРДА СССР-НИҢ УЛУС ПЛАНЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ СЭКП-НИҢ АЖЫ-АГЫЙЫН ХӨГЖҮДЕРИНИҢ БЕШ ЧЫЛ

(Уланчызы. Эгези 1, 2-ги арынарда).

Балык продуктуларын, ылангыч дриг, сооткан балыктары, филени, балык болгаш куллар кылыгыларын бүүдүрүн улам бекитип бериле хөгжүдөр. Делегей океанына балык тывыжынын чаа районнары болгаш объектилерин шигээдип алыр, иштиги сүт хөдөөктөрүн балык ажыл-агыйын улут хөдөөдүрүн-биле хөгжүдөр болгаш оларын продуктулуун бедидер.

Амгы үениң дерилгелери-биле төсөөдөгү балык флотунун судноларынын санын тижек-биле 2,5 катап көвүдөдөр. Балык порттарынын суднолар эрттирер аргазын 50—60 хуу бедидер.

Соодукчуларын болгаш соодар складтарын иштирин тижек-биле 1,7 катап алдылар.

Мал ажылынын хөдөөдөгү айт-сөөк болгаш балык далааннарын, мал чөмү дөжжөдөр болгаш мал чөмү витаминерин улам хөйү-биле бүүдөр.

23. Култура-амырал болгаш ажыл-агый хөдөөдөгү бараннарын бүүдүрүн улуту-биле калбартыр. Ол бараннарын шынарын болгаш даштыкы хөвирин экижидер, оларын илгелдин болгаш үр эдилеттирер аргазын бедидер. Амырал хандырылганы машиналарын болгаш приборларын агрегаттарын, бедидерин болгаш деталдарын эң улут хөдөөдүрүн-биле базаларын бөлүдөр. Бараннарын ассортиментин улуту-биле чаартыр турар.

Полупроводниктер приборларын хөдөөдөгү тургаш, радио-приёмниктерин, телевизорларын болгаш радиокалаларын бүүдүрүн бүтү хөдөөдөр-биле хөгжүдөр. Онуңуң чурумалды тү-

IV. Көдөз ажыл-агый

Көдөз ажыл-агый талазы-биле кол сорулга болза чоннуң аш-чөм продуктуларын талазы-биле, а улуттунуң — көдөз ажыл-агый чиг-эдинин талазы-биле өспүшүр турар хөгжүдөрүн эң дээрзи-биле хандылар сорулгага чөк болгаш мал ашылынын продуктуларын бүүдүрүн дына көвүдөдөр болур. Ол сорулгага шигитилеринин үндөдүн болза СЭКП ТН-ның 1965 чылдагы март Пленумунуң амырал кыганы экономиктиг хөдөөдөгү системанын чайгылыш чокка боттандыры болур ужурулуг.

Амгы беш чылда көдөз ажыл-агый күрүнениң капитал салышкынын барык 2 катап көвүдөр, колхозтарын болгаш совхозтарын материал-техниктиг базазын быжыт-лаар, нийтинин бүүдүрүгүн ажитыг кылдыр хөгжүдөрүн көдөз ажыл-агый амыралчыларын материалдыг соңуургалын бедидер.

1. Көдөз ажыл-агый продукциянын моңу мурундагы беш чылда бүүдүр турганынын чылда ортуман хөдөөдөгү деңизге, оңу бүүдүрүгүн чылда ортуман хөдөөдөгү 1966—1970 чылдарда 25 хуу көвүдөдөр.

Бот-боттарынын аразында холбаалыг эң чутула ийи сорулгага шигитилеринче—тараны болгаш мал ашылынын продуктуларын бүүдүрүн көвүдөдөрүн колхозтарын болгаш совхозтарын, партия, совет, план болгаш көдөз ажыл-агый органдарын кол кичээттиг мөңдөдөр.

2. Көдөз ажыл-агыйн бүүдүрүгүн адырларын көвүдөдөрүн, чоннуң чагай байдалын өстүрүгүн хамыктын мурунда тараа бүүдүрү шигитилерин ужурулугу болур. Ол сорулга-биле беш чыл дургузунда чуртка нийтизи-биле тараанын чылда ортуман бүүдүрүгүн эртен беш чыл-биле деңизге 30 хуу көвүдөр.

Кара хөрүнүгү өвөс зонага туруштук тараа ажыл-агыйн болгаш бүүдүрүгүн өскө-даа адырларын хөгжүдөрүнче онза кичээттиг болур.

Сыр-Дарыя болгаш Аму-Дарыя хөдөөдөгү алдын унарына, Соңгу Кавказ болгаш Украинанын мурнуу талазы-га сыр тарынын калык хөдөөдүрүнче организааар.

Тараа болгаш өскө-даа култура-амырал туруштук дүжүт-терин адырына таарымчалыг байдаларын тургузарын барымдалаш, кур черин районнага ажыл-агыйнын чорударын үндөдөрүн-биле экижидерин хөдөөдөгү көдөр.

Чиг хөвирин, чиги свекланын, үс култура-амырал үр-өткөдөрүн, дөң-волокнону болгаш өскө-даа техниктиг култура-амырал, картофельди, нугаларын, шайын, чимистерин, кат болгаш винограду бүүдүрүн улуту-биле көвүдөр.

Улуттук бөлбөдөрүгү ажылдап кылырына хөдөөдөгү көдөз ажыл-агый чиг-эдинин шынарын, оларын технологтуг бүүдүрүн болгаш ассортиментин ээс экижидер талазы-биле хөдөөдөгү боттандыры.

3. Чөк ажылынын продукциянын бүүдүрүн көвүдөдөрүн кол оруу болза, бүү көдөз ажыл-агый култура-амыралын дүжүтүрүгүн бедидер болур. Ол сорулга-биле чөк ажылынын култура-амырал бедидер талазы-биле хөдөөдөгү системаны боттандыры өржөк чутула: ажылдагы черлерин чөк адырлар, таргаланын ийи элчестирелдерин чорудар, тараа болгаш өскө-даа култура-амырал дөң соруларын бедидер, минералдыг болгаш органиктиг чөмүдөгүлдерин чөк ажылдаар, хөрүнүн үрлөшкөдүн-биле демиселди калбартыр, шөл камгаладынын ыш олурутуларын тургузар талазы-биле ажылдаар организааар.

4. 1970 чылда көдөз ажыл-агыйнын минералдыг чөмүч-диге-биле хандырамын 55 миллион тоннага (стандарттыг түр-биле) бедидер. Чөмүчдигелерин шынарын ээс экижидер, колхозтарга болгаш совхозтарга минералдыг чөмүч-дигелерин эртемге үндөдөрүн ажыгыларын көдөр. Чөмүч-дигелерин сөөртү болгаш ажал калгалаар үндөдөр оларын чидирин улуту-биле кыдырамын хөдөөдөгү бедидер алыр.

Хоран химикаттарын болгаш бөк үнүштер, хоралыг куртар болгаш көдөз ажыл-агый култура-амыралын аргыларын-биле демиселди өскө-даа химиктиг аргаларын ийи ажы-лаарынче онза кичээттиг салыр, а ол ышкан үнүштерин хоралакчылар болгаш аргыларын-биле демиселди биологтуг арга-мөдөдөр калбаа-биле бедидер.

5. Беш чыл дургузунда мелиоративтиг ажылдарын мал-бан программын боттандыры:

— РСФСР-ниң кара хөрүнүгү өвөс куржаанда, Белорусе ССР-де, Балтика казынын республикаларында, Украинанын барымы талазы областтарында болгаш Подесье районнарында, ол ышкан Брасск Чөк чүткү талазыг болгаш хөй өл-шөк-түг 6—6,5 млн. гектар шөлдү чери кургадыр, 9 миллион гектар хире шөлдө култура-техниктиг ажылдарын чорудар болгаш 28 миллион гектардан эвөш өвөс шөлдө културтуг хөрүнүгүгү чутуг төгөр;

— калдасал районнага 2,5—3 млн. гектар шөлдө чер сугтар талазы-биле ажылды организааар. Ортагы Азиянын республикаларында болгаш Закавказье сугаттыг черлерин шөлдүн көвүдөрүн-биле Соңгу Кавказга, Закавказье, Украинанын мурнуу чүтүгө, Казак ССР-ге болгаш Молдав ССР-ге сугаттыг черлер калбаа-биле хөгжүрү ужурут;

— хөрүнүнүн үнүш-дүжүтүрүн бедидер болгаш бар турар сугаттыг черлерин бүрүн шигээдип алыры-биле ол черлерге коллектор-дренажтыг чөккүн тулар, суг хандырылганын экижидер, сугаттыг участоттарын планнаар, сугарыла-га системаларын техниктиг чаартыр талазы-биле ажылды боттандыры;

— колхозтарга болгаш совхозтарга чери кургалыр, ышты болгаш чала үнүштерин тура тыртп аштар, сугаттыг черлерин планнаар, торфту тывар, транспорттар болгаш ажы-лаар, културтуг черлерге чутуг төгөр, мал ашылынын фермаларына машиналарын болгаш технологтуг дерилгенин өптөл тургузар талазы-биле ажылдарын күсүдөр күрүненин специализааан отраттарын болгаш станцияларын тургузар;

6. Колдуунаа малдын продуктулуун бедидеринин, а ол ыш-наш малдын баш санын көвүдөдөрүн аргазы-биле, малдын чөм-суурун бүтү хөдөөдөгү быжыгыларын үндөдөдөр, айт, суг, чууга болгаш дүк бүүдөрүн улам ыңай өстүрүгүн хандырыр.

Ол сорулга-биле чорудар хөдөөдөр болза:

— алыр телевизорларын массалык-биле бүүдүрүн шигээ-дип алыр.

Бүүдүрүгүн мурнакчы технологиянын бедидеринин, база кылыгыларын амгы үениң материалдарын-биле шевердип кылырынын аргазы-биле бажык иштиги эт-хөдөөдөгү бүүдүрүн дыка көвүдөр.

Спорт барааннарын болгаш туризмге хөдөөдөгү чүдөдөрүн, саваларын, кувия болгаш сал-огоронга ажылаар хөдөөдөгү болгаш өскө-даа ажыл-агый барааннарын яны-бүрү ассортименттиг болгаш четчир санын бүүдүрүн хандырыр.

Эпитг байдалды тургузу турар болгаш чоннуң култура-амырал байдалын экижидип турар чаа хөвирин бараанна-рын бүүдүрүн шигээдип алыр болгаш анаа конструкциялар ажылдап кылырын дүгөдөр.

Автомобильдерге, мотоциклдерге, телевизорларга, радио-приёмниктерге, соодукчуларга болгаш амыралдын өскө-даа машиналарына база приборларынга артык кезектер болгаш деталдар талазы-биле чоннуң база амырал хандырыла бүүдүрүгүнүн хөдөөдөгү долдуу-биле хандырыр.

24. Култура-амырал болгаш ажыл-агый хөдөөдөгү бедидер шынарын барааннарын, база ол ышкан бүүдүргө ажылаар кылыгыларын түтү үлөтүрүгүн бүүдүрүгүнүн бүүдүрүн бүтү-ле эвөдөдөр республикаларга дыка көвү-дөдөр. Уран шевер кылыгылар тогадылганын хөгжүдөр.

25. Чоннуң хөдөөдөгү барааннарын бүүдүрүн организааар сорулга-биле бүүдүрүгүнүн чаартырына болгаш чаа дерил-гелерин тыптынып адырына банк чөдөдүн калбаа-биле ажылаар.

— чер-черин байдалдарында, күш-ажылы болгаш матери-алдыг чарыгалдарын эң эвөштү үндүрүп тургаш, шөлдүн ийиңизинин эң хөй чөмү алыр арганы берип турар шак нидыг мал чөмү култура-амыралын бүүдүрүн көвүдөр.

— чайгар сизген үнөр черлерин продуктулуун бүтү хөдөөдөгү бедидер;

— долу үнелгик холуксаалыг чөмүгүн болгаш белок-вита-мининг нөмөдөлөрүн бүүдүрүн ийи катаптан эвөс көвүдөдөр; 1970 чылда көдөз ажыл-агыйга 800—900 муң тонна чөмү дөжжөдөр бээр; сизген далганын 2—2,5 мил-лион тонна хөмчөдөгү бүүдөр;

— колхозтарын болгаш совхозтарын мал ашылын бедидер бөлөктүг чөмүг, аминокислоталар, минералдык, вита-минер, минералдыг чөмүг, а ол ышкан чөмүгдө холу-луг бүүдүрүгүн чидирин бөлүдүрбөс яны-бүрү консерва-тар-биле эң долу хандырыр.

7. Нийтинин мал ашылынын амыктын бедидер сорулга-биле:

— экономика талазы-биле амыктын районнага специали-застаан эрткир малды бүтү хөдөөдөгү бедидер, сүткү мал ажылы сайзырангай районнага болгаш мал семитир спе-циализастаан ажыл-агыйларга мынжыг бола малдын чаш төлүн интенсивтиг өстүрүп доруктур болгаш тургузу азы-раарын калбаа-биле чорудар;

— хаваннарын баш санын эң чөк ажылаар, экономика талазы-биле амыктын деңизин алгыжыг чөдөр оларын семит-тир;

— хойларын дүк кыргылаадын болгаш айт продуктулуун бедидер, оларын баш санын көвүдөр;

— бараанын күш ажылын үлөтүргө үндөдөдөр, күш фабрикаларына, колхозтарын болгаш совхозтарын меха-низастаан улут күш фермаларына мөңдөдөрүн аргазы-биле хөгжүдөр;

— уксаямылга ажыл-агыйларын болгаш станцияларын быжылаар, бедидер үнелгик уксаяктыг малдарын дөң дорукту-рулазын болгаш эки ажылынын организааар;

— малды болгаш күш эвөдөрүгүн негеделерге дүжүтүп турар оран-савалар-биле хандырамынче хөдөөдөгү алыр; мал ашылынын фермаларына ажылдарын механиз-таашкынын калбартыр;

— колхозтарын болгаш совхозтарын ветеринария хан-дырыларын экижидер.

8. Көдөз ажыл-агыйнын техниктиг чөмөдөгүлдеринин өвөдөдөрүн, минералдыг чөмүчдигелерин ажылаарын, мелиорация болгаш ирригация талазы-биле хөдөөдөгү бот-тандырамын, чөк ажылынын култура-амырал бедидеринин болгаш амыралчыларын материалдыг соңуургалын күс-төдөрүгүн сугуруна колхозтар болгаш совхозтар тараа култура-амырал дүжүтүп түрү-биле бедидер аргалыг болгаш анаа үндөдөдөр, СЭКП ТН-ның март Пленумунуң (1965 ч.) доктааканы ышкан колхоз болгаш совхоз бургуз малайлаатынган планнарын чыл бургуз чутуг көсүдөр эвөс, харын база тарааны бедидер өртөкөр-биле улам үндөдөр санга планна ажыр күрүнөгө салар ужурут. Тарымал тоо-руктуң, чиг хөвиринин, дөң-волокнонуң, сүткүн, дүктүң, чуту-галарын болгаш өскө-даа продуктуларын планна ажыр салып алышынын база көрүп турар.

Бедидер өртөкөр-биле боттандырып турар, тараанын планна ажыр салып алышынын колхозтарын болгаш совхозтарын өргө-ажыктына бүүрү-биле таарып турар болгаш көдөз ажыл-агыйнын ажыл-ишчилеринин орулгаларын чөдөрө дулааар.

9. Бедидер организаацияларын-биле колхозтарын болгаш совхозтарын хөдөөдөгү хөдөөдөгү бүүдүрүгүн хөдөөдөгү бедидер болгаш быжылаар, бараанын продукциянын планын болгаш планна ажыр салып алышынын талазы-биле керээдиг хөдөөдөгү күсүдөдөр дээр талаларын матери-алдыг харымсаалын бедидер. Ылангыч дүргөн үрөдигел продуктуларын хөдөөдөгү өй-шаанда бедидер төдөдө, оларын сайгарлаа үлөтүрүп бүүдүрүгүн-биле, а ол ышкан сизги организаацияларын-биле колхозтарын болгаш совхозтарын дөң харымсаалын калбартыр.

Бедидер турар продуктуларын болгаш чиг-этин шына-рын бедидер база ассортиментин экижидер, бедидер болгаш сизги организаацияларын оларын чидирин дыка кызылар, ол организаацияларын, а ол ышкан продукция болбаа-дыр талазы-биле ажылдап турар бүүдүрүгүнүн материал-техниктиг базазын калбартыр. Эки дериттинген склад оран-саваларын болгаш соодукчуларын тузуун калбартыр.

10. Көдөз ажыл-агыйда бүүдүргө тудууна болгаш техни-ка санын алырына күрүненин төптүгөн капитал салышкы-ныннарын хөмчөдөр 1966—1970 чылдарда 41 миллиард рубль түгө көдөр.

Индустриалдыг конструкцияларын болгаш депинагелг аргаларын ажылаарын аргазы-биле көдөдө тулутуң тех-никтиг деңизин бедидер.

Көдөдө күрүнениң болгаш колхозтар аразынын керээ бүү-гаар ажылаар тулут-монтаж организаацияларын быжылаар.

Бүүдүргө, чуртала болгаш култура-амырал тулуту-га, а ол ышкан ажылаа негеделерин хөдөөдөгү деңизге, хоодайларга болгаш тулут материалдарына колхозтарын болгаш совхозтарын хөдөөдөгү ажыл-агыйларын төптү-көн болгаш төптүгөн капитал салышкыныннарын күсү-ли-биле күсүдөдөр турар тулут-монтаж ажылаарын хөм-чөдөр-биле дүштүр хандырыр.

11. СЭКП ТН-ның март Пленумунуң (1965 ч.) шигитиле-рин-биле дүштүр 1966—1970 чылдарда 1,790 муң трактор-ларын (оон иштинде 780 муң чер андар тракторларын), 1,100 муң чүк сөөртүр автомобильдерин, 900 муң трактор болгаш 275 муң автомобиль көжүгларын, 550 муң тараа комбайнарын көдөз ажыл-агыйга бээр.

Бойуэ-экономикалык зоналарга болгаш өстүрүп турар кул-тура-амырал тыртыр дүргөн чоруктуг тракторларын, алар депинагелг универсалдыг, калбарты алыр болгаш хөй олу-ругуз машиналарын, а ол ышкан хары уга азын каш техно-логтуг чорукчуларын күсүдөр каттышкан машиналарын калбаа-биле бедидерин көдөр.

Хөү болгаш мал ашылына база склад ажыл-агыйнда чү-дүр-дүжүр ажылаарын механизастарын деңизин

АЖЫ-АГЫЙЫН ХӨГЖҮДЕРИНИҢ БЕШ ЧЫЛ XXII СЪЕЗДИНИҢ ДИРЕКТИВАЛАРЫ

бедидеринче хөмчөдөр алыр. Чүкү көдүртүр болгаш чоругу аргазын бедидер эң-не камналгалыг автомобильдерин көдөз ажыл-агыйга бээр, автомобиль болгаш трактор кожугларын, чүктүрүн сөөртүрүн хөдөөдөгү самосвалдарын, тускай авто-мобильдерин, автокраннарын, трактор чүдүрүкчүлөрүн болгаш чүдүр-дүжүр өскө-даа хөдөөдөгү бээрин ээс көвү-дөдөр.

Машина-трактор паратынын эдилелин ажыктын дыка бедидер, колхозтарын болгаш совхозтарын материал-техник-тиг хандырылганын улам ыңай сайзырангайларын чөдип алыр, инженер-техниктиг албанын экижидер.

Көдөз ажыл-агый хөдөөдөгү бедидеринче хөдөөдөгү бедидер чөк казар, мелиоративтиг болгаш сугарыла маши-наларын, насостарын болгаш өскө-даа дерилгелерин ажылдап кылырын, бүүдүрүн болгаш бээрин дүгөдөр.

Көдөз ажыл-агый техниказынын шынарын, илгелдин бол-гаш үр эдилеттирер чорун ээс бедидерин хандырыр.

12. Көдөз ажыл-агыйнын септелге базазынын хөмүдө-дөз машина-трактор паратынын бедидеринин база агрегат-тар септелгелерин нарын хөвирин сельхотехниканын сеп-телге бүүдүрүгүнүн, а септелгениң өскө хөвиринин—кол-хозтарын болгаш совхозтарын материалдарына чоруда-рын хандырып турар улаанышкынын беш чыл планына көдөр.

Совхозтарын, колхозтарын септелге мастерскааларын болгаш сельхотехниканын бүүдүрүгүн деңиз көдөр станоктар-биле, септелге-технологтуг дерилге-биле болгаш приборлар-биле чөдөдөр, септелгениң индустриалдыг аргаларын бедидер, септелге ажылдарын шынарын эки-жидер болгаш үнелгик чидер.

13. Колхозтарын болгаш совхозтарын электринидер тала-зы-биле амылды дыка калбартыр. Көдөз ажыл-агыйн бүү-дүрүкчүлүг бедидер болгаш күш-ажылы чидер, а ол ыш-кан көдөдүн чурттакчы чонунуң култура-амырал ханды-рыларын экижидер сорулга-биле электри энергиянын ком-плексидг ажылаарынче кол кичээттиг үндөдөр.

Беш чыл дургузунда көдөз ажыл-агыйга электри энергия хөдөөдөгү үш катап хире көвүдөдөр көдөр. Күрүнениң энер-гия системаларында болгаш электри станцияларында кол-хозтарын болгаш совхозтарын төптүгүнүн электри хан-дырылганын бөд-дөдөр бедидер.

14. Көдөз ажыл-агыйнче техниктиг чөмөдөгүлдеринин өвөдөдөр, ону интенсификацияга, күш-ажылы эки организаастарына болгаш көдөз ажыл-агый ажыл-ишчиле-рин материалдыг соңуургалын бедидеринче үндөдөр колхоз-тарга болгаш совхозтарга күш-ажылы бүүдүрүкчүлүгүн өвөдөдөр беш чыл иштинде 40—45 хууга көдөр.

15. Колхозтарын болгаш совхозтарын ажыл-агый ин-ициативанын болгаш бот-тускайлап чорунуң хөмүдө-дөз болгаш ажыл-агыйнын шың, төптүгүнүн бүү-биле пла-нын удуругун хандырыр. Совхозтарын бүрүн бот-оруга-ча-рылгаже шилчидер болгаш колхоз бүүдүрүгүнүн иштиги бот-оруга-чаргаланын бүтү хөмчө-биле хөгжүдөр, бүүдүргө ажыл-чорудулазынын түндөдөр дээр ажыл-агыйлар уду-ругуларын болгаш тускай эртемчилерин харымсаала-зын бедидер болгаш эртемчилер калбартыр.

Совхозтарга ажыл-агыйны оперативтиг бот-тускайлап чо-рукту болгаш колхоз бүүдүрүгүн эргелен башкаарынын демократыг принциптерин бүү хөмчө-биле хөгжүдөр.

Көдөз болгаш совхоз бүүдүрүгүнүн хөдөөдөгү өвөдө-дөрү чөдөдөрүнүн ролюн улам күсүдөдөр; банкыдан дөң чөдөдөр азырмаче колхозтарын шилчидер.

Бүүдүрүгүн кол чөмө-хөдөөдөгү эки ажылаарына болгаш продукция бүүдүрүн көвүдөдөр, күш-ажылын улам бедидер бүүдүрүкчүлүгүгү, материал-техниктиг бол-гаш аш-хөдөөдөгү камыг ажылаарына көдөз ажыл-

V. Транспорт болгаш харылзаа

Чурттуң экономиказынын болгаш бүү чөмүнү сөөртүлгө-лөргө база харылзаа хөдөөдөгү негеделерин улам долу хандырыр, улут ажыл-агыйнын ол чутула адырларын улам ыңай элчөсөдөр, чаа районнарын ажыл-агый талазы-биле шигээдип алырын барымдалашышкан, чангыс айт транспорт чөмүн болгаш харылзааның автоматчылган ча-гыс айт системанын хөмүдөрү база сайзырангайдыр транспорт болгаш харылзааның кол сорулгага болуп турар.

Транспорт харылзааларын боттук ажылдарын, тран-спорт адырларын аразына чүк сөөртүлгөдөгү экономика талазы-биле чөмүчүлүгү хуулаадын хандырыр. Чүкүтү сөөртү чидерин дүгөдөр, сөөртүлгөдөгү ыраакынын болгаш транспорт чарыгаларын кызылар. Чүкү сөөртүлгөдөгү организаастарын сайзырангайдыр. Чүдүр, дүжүр ажыл-дарын комплексидг механизасташкынын деңизин бедидер. Транспорт хөдөөдөгү долдуу-биле ажылаар, анаа турар болгаш курут маннар чорукту кызылар. Автоматиканы база саналга техниказын калбаа-биле бедидер.

1. Деңиз орук транспортунуң чүк сөөртүлгөдөгү 23 хууга көвүдөр. Деңиз оруктарынын ажылдаар база сөөртү арга-зын бедидер деңиз орук транспортунуң хөдөөдөгү кол улаанышкынын кылыр санаар. Бүс-биле сөөртүлгөдөгү элек-трондиг болгаш тепловоз сөөртүлгөдөгү содурун колдуунда доодар.

Неодидер шимчөшкөдөгү дүгөдөшкөдөгү бедидер. Бел-дирлерин болгаш станцияларын улам ыңайты хөдөөдө-дөз, шугууларын автоблэкровка-биле болгаш диспетчерлиг төптүгүлгө-биле чидерин хандырыр, орук ажыларын меха-низастарын темпелерин бедидер. Барык 7 муң километр узун дүртүгү деңиз орукту тулар. Электриниктен шугууларын узун дүртүгү 10 муң километрге немей көвүдөр.

2. Деңиз орук транспортунда күш-ажылын бүүдүрүкчүлүгүн 23—25 хууга бедидер.

3. Дөң транспортунуң чүк сөөртүлгөдөгү барык 1,8 катап көвүдөр. Транспорт флотунун нийти тоңаж хөмчөдөд 1,5 катап улуттыгышкан, сизги флотун универсалдыг бол-гаш тускайжыткан суднолар-биле хандырып четчөдөр.

Порттарын чүк эрттирер аргазын барык 40 хууга бедидер. Порттарга чүдүр, дүжүр ажылаарын комплексидг меха-низастарын деңизин 90 хууга бедидер. Суднолар сеп-телгениң индустриалдыг аргалары шилчидер; суднолар сеп-телге бүүдүрүгүнүн күчүгүн бедидер.

3. Харылзаанын суг оруктарынын чогуунда бүтү-ле чүк-терин сөөртүрүп хөм флоту бүүрү-биле шигээдип алган ту-рар ужурут. Флотту, порттарын, суднолар септелге баазын бирги элчөдө хөдөөдөгү, Сибирин хөмөдөгү суднолар чоругу байдалдарын экижидер баш бурунгаар доктадыр. ССР-нин Европа кезеңге терен сугат чангыс айт система-ны тургузар талазы-биле ажылаарын уламчылаар. Волга-Балтиканын суг орун ажылаарын дыка калбартыр.

VI. Капитал тулуг

Капитал тулугуна талазы-биле кол сорулга болза, капитал салышкынын эң-не амыктын кылдыр ажылаары, чаа күчүлөрүн, чуртала бажынарын болгаш өскө-даа объекти-лерин кыска хуусаада база эң эвөш чарыгал-биле ажы-лаагы кырынын хандыраар, тулуг ажылдарын шынарын бедидер болур-дур.

1. Акшалаанын шынарын бүтү-ле үнөр дөстөрүн тала-зы-биле 1966—1970 чылдарда ССР-ниң улут ажыл-агыйны-га капитал салышкы

(Уланчызы. Эгези 1—2—3-кү арыннарда).

Бүдүрүлгө туулууну смета өртөзүн болгаш тудуг-монтаж ажыларынын бот-үнөзүн чингедир.

5. Тудугну индустриализастаарынын деңнелин бедидер, ынчангаш тудуг бүдүрүлгөсүн бажыныарны болгаш тудуглар-

6. Чоннуу чөм продуктуларын хөргэлээрийнн структуразын эвчидер. Чоннуу кижн санынга онзаштыр зът болгаш зът продуктуларны хөргэлээрин 20—25 хуу, сүт болгаш

база капитал саяышкындарын ажыгыт чорун беди-
лерди хандыр. Телевиллериин шынары база тулугун смета
ертэн шын толаргайлааы баш телевилеи организациялары,
министерстволарын болгм ведомстволарын, а ол ык-
каш экспертиза органнынын харысалагын бедидер. Теле-
вилелери болгм сметалары чогаддып кылырынн ху-
сааларын кыздар.

...аңа күнөсү-биле болгаш күрүңе чээлиниң дуузы-биле хуу-
зунда чуртталга бажыңнарын тудуп алып талазы-биле ажил-
чыңнарга, албан-хаакчыларга болгаш колхозчуларга детким-
че көргүзөр.

13. Хоорайның белгаш кездэнің чурттакчы чоннарының медицина хандырылгазын экижидерин көрүп турар. Амгы үе-нің сайзыраңгай медицина дерилгелери-биле чөпсөглөнгөн

(Уланчызы 5-ки арында).